IOAN OPRIȘ

ISTORIA MUZEELOR DIN ROMÂNIA

A R G E Ş

Strădaniile muzeale din județul Argeş datează încă din anul 1889, în fruntea lor situîndu-se C.Exarcu şi Gr.Tocilescu. Ele erau legate atît de vestigiile romane de la castrul Jidava, cît şi de cele medievale din preajma oraşului Cîmpulung Muscel. Primăriei locale din acest oraş i s-a alocat - în urma unui raport al lui Gr. Tocilescu - un ajutor financiar de 500 lei, oraşul figurînd de la data de 26 august/7 septembrie 1889 ca avînd o instituție muzeală[19].

În primăvara anului 1932, Prefectura județului Muscel intervenea - printr-un comitet de inițiativă ce-i cuprindea pe Gr.Grecescu, prefectul județului, prof. Gh.Şapcaliu, Băjan Dumitru şi preotul Gh.Moisescu - la Comisiunea Monumentelor Istorice pentru obținerea aprobării înființării unui muzeu la mănăstirea Negru Vodă. Beneficiind de un ajutor de 13 milioane lei acordat de Banca Națională a României pentru organizarea muzeului muscelean, Comisiunea a început lucrări de restaurare a casei Matei Basarab din incinta aşezămîntului - executate sub directa îngrijire a lui Horia Teodoru. Muzeul regional a fost aprobat tot de ea în 1936, ca avînd secțiile: bisericească, istorie, arhitectură, militară, etnografie şi bibliotecă. Lucrările de amenajare au trenat mai mulți ani, implicînd intervențiile lui Al.Lapedatu, G.Oprescu, H.Teodoru, C.Daicoviciu, V.Brătulescu, M.Ralea ş.a., în 1947 fiind aproape încheiate. Comisiunea, „în dorința de a da o nouă viață spirituală uneia din cele mai vechi fundații ale țării", repetă în nenumărate locuri intervențiile, depăşind grele stavile. Ea a solicitat, prin C.Daicoviciu, Patriarhiei, Prefecturii Muscel şi Primăriei Cîmpulungului obiectele identificate ca necesare colecției. Liceul industrial local şi-a dat concursul prin Atelierul de sculptură la consolidarea pieselor litice; se fac apeluri la institutori, colecționari etc. Mobilierul şi interiorul sînt proiectate de arh. A.Scheletti, Gh.Dumitrescu execută mobilierul muzeal, astfel că-n toamna anului 1948 muzeul constituia o realitate[20]. Reorganizat sistematic şi îmbogățin-du-şi patrimoniul, în 1954/1959 şi 1980, muzeul şi-a definitivat tematica şi expunerea de bază.

Un nucleu muzeal fusese creat şi la Curtea de Argeş, în anul 1911, compus din obiecte de artă veche şi adăpostit la Episcopia Argeşului. În cea mai mare parte, însă, piesele fuseseră duse la Bucureşti de către V.Drăghiceanu (acesta preia, de exemplu, pentru Muzeul CMI, la 20 august 1917, 62 piese, n.a.) sau de către Mitropolia Ungrovlahiei la mănăstirea Antim. Pentru refacerea aşezămîntului, începînd din 1931, Episcopia Argeşului, prin episcopul Nichita, a solicitat Comisiunii retrocedarea acestor piese, aceasta aprobînd cererea la 24 septembrie 1937. Tot în 1937, episcopul Argeşului, Grigore, îi scria lui N.Iorga, cerîndu-i din nou sprijin pentru că „Curtea de Argeş, Ierusalimul neamului românesc, este vizitată de toți românii doritori să-şi cunoască țara şi de streinii ce trec pe la noi"; acesta îl trimite pe I.Norocea, pictor restaurator, să restaureze pictura Paraclisului, unde urma să fie instalat muzeul. Insistențele le sînt răsplătite, treptat, eliberîndu-se spații ocupate de curtea regală şi amenajîndu-se spațiul necesar. În toamna anului 1937, Episcopia aducea lui N.Iorga mulțumiri pentru că „ne dați putința să realizăm aceia ce ca istoric ne obligați"[21].

Sculptorul Teodor Burcă - director al Pinacotecii municipiului Bucureşti - „ca fiu al

---

19 Octavian Onea, *Un raport al lui Grigore G.Tocilescu privitor la înființarea Muzeului din Cîmpulung Muscel*, în „Studii şi comunicări", **Muzeul Cîmpulung Muscel**, 1981, p.183-189.

20 Vezi documentația în Arh. CMI, Fond 5.15, dosar Muzeul mănăstirii Negru Vodă din Cîmpulung 1932-1946. Notăm că o parte a colecției a ars în 1934.

21 Vezi adresele Episcopiei Argeşului nr.5341/25.IX.1931 - sprijinită de Sfîntul Sinod (nr.1458/9.X.1931); 2263/24.III.1937; 2264/24.III.1937, 5826/19.X.1937, în Arh. CMI, Fond 5.15, dosar Muzeul Eparhial Curtea de Argeş 1931-37.

orașului Curtea de Argeș, ca unul care am dobîndit îndemnul de a mă consacra artei plastice în preajma monumentelor din Argeș" - propunea în 1944 președintelui Consiliului de Miniștri realizarea unui Muzeu regional în această localitate. El argumenta în sprijinul ideii că „leagănul dezvoltării de stat la români a fost Curtea de Argeș. Localitatea păstrează în însăși numirea ei o rezonanță domnească ce se desprinde din denumirea de Curte. Această numire, rămășițele vieții desfășurate pe aceste locuri, precum și lucrările de restaurare pentru punerea în valoare a monumentelor de artă, au ridicat localitatea la rangul pe care îl deține în prezent din punct de vedere istoric, documentar și artistic. Toți străinii care vizitează țara noastră sunt atrași la Curtea de Argeș de cea mai autentică documentare asupra spiritualității românilor de-a lungul veacurilor, Curtea Domnească, biserica Sf. Nicolae Domnesc, biserica Sîn Nicoară, biserica monument a fostei mănăstiri a Argeșului, biserica Flămînzești, biserica Botoșana, zisă a lui Cercel Vodă, aflătoare în localitate, care satisfac cerințele de prezentare a trecutului de artă în tot ceea ce are mai caracteristic. Împrejurimile orașului încă sunt interesante ca: biserica din Valea Danului, biserica din Corbeni și cetatea lui Vlad Țepeș (Poienari). Dar, această documentare fiind împrăștiată, călătorul, fie băștinaș, fie venit din străinătate o poate dobîndi numai dacă va fi înfățișată în mod sintetic în încăperile unui muzeu regional. Muzeul regional pentru Curtea de Argeș este imperios necesar în primul rînd pentru a se aduna sub acoperișul său toată documentația în legătură cu monumentele de artă religioasă cari se găsesc în localitate. În al doilea rînd, muzeul orașului ar răspunde necesității de a se continua tradiția acestui oraș domnesc, de a se trezi interesul artistic pentru acest fermecător colț al pămîntului românesc"[22]. Asemenea aprecieri au contat, în 1969 reluîndu-se organizarea muzeului pe secții de istorie și arheologie, acțiune îmbunătățită în 1988. O interesantă colecție de artă bisericească este prezentată în spațiile mănăstirii Curtea de Argeș, incluzînd cîteva biserici de lemn și reprezentative obiecte de cult.

În cuprinsul județului mai pot fi reținute muzeele sătești de la Domnești: cel de artă bisericească din cadrul bisericii Buna Vestire, înființat la 6 noiembrie 1938, și muzeul istoric comunal, inaugurat la 6 septembrie 1939, inițiate de parohul Ion I.Radomirescu și sprijinite de Ion Mihalache și Prefectura județului Muscel. Aceasta considera că „multe din bunurile noastre bisericești de la sate, cum sînt: cărțile vechi de slujbă, crucile de piatră sau lemn, icoanele și alte odoare bisericești, cari au o însemnată valoare istorico-religioasă, se strică, și pier fără urmă, de vreme ce, uitate prin podurile pline de praf și păienjeni ale bisericilor, sunt roase de cariul și rugina necruțătoare". Ea își propunea colecționarea acestei categorii de piese din bisericile de pe Rîul Doamnei[23].

Bazate pe restaurarea complexului de arhitectură de la Golești - prin grija Comisiunii Monumentelor Istorice, a Institutului Național al Cooperației - dar și pe dispozițiile testamentare, după anul 1942 se întreprind demersuri pentru instituirea unui așezămînt muzeal de profil memorial. Acestea sînt finalizate în 1958, cînd (la 23 august) are loc inaugurarea Muzeului Golești, acesta fiind instalat într-un generos spațiu (34 săli - 1 100 mp) și expunînd în secțiile de istorie, etnografie, memorială și pedagogică peste 3 130 obiecte

---

22. Cf. adresa Pinacotecii Municipiului București nr.333/1944 către Ministerul Propagandei, în Arh.St. București, Fond MCNC, Direcția Artelor, dosar nr.71/1944, f.4.
23. Vezi adresa Prefecturii județului către CMI, cu nr.2312/9.III.1940, cu inventarul Muzeului de la biserica Buna Vestire din Domnești, în Arh.CMI, Fond 5.15, dosar Muzeul de antichități și obiecte bisericești domnești - Cîmpulung. Și la V.Novac, *Despre începuturile Muzeului Golești*, în „Museum", 1974, p.157-158.

(valorînd 186 531 lei)[24]. Lui i se va adăuga, curînd, o excepţională instituţie de profil: Muzeul Viticulturii şi Pomiculturii, care prezintă dovezile acestor ocupaţii tradiţionale, în circa 30 unităţi şi 50 de instalaţii tehnice dispuse pe o suprafaţă de 15 ha şi cu o expunere pavilionară modernă, tratîndu-le sub raport naţional[25].

După anul 1944, vor mai fi înfiinţate în judeţ alte muzee, cel mai de seamă fiind Muzeul judeţean din Piteşti, adăpostind un valoros patrimoniu[26]. Inaugurat în anul 1956, el cuprinde secţii de arheologie, istorie, ştiinţe naturale, artă plastică şi memorialistică.

Pe planul animării vieţii muzeale judeţene, un loc însemnat ocupă V.Novac, Eugenia Popescu, C.Iliescu, R.Stancu, I.Rizea, Fl.Mîrţu, Sp.Cristocea, Şt.Trîmbaciu ş.a.

B A C Ă U

Muzeografia băcăuană a cunoscut doar firave preocupări înainte de al doilea război mondial. Desigur că mici colecţii, ca la biserica Precista, au existat, ele neimpunînd însă o tradiţie. Despre o reţea judeţeană se va putea vorbi abia din anii 1950, ea coincizînd cu venirea unor specialişti, între care un rol însemnat l-au jucat Iulian Antonescu, Al. Artimon, Constantin Şova şi Viorel Căpitanu. Muzeul judeţean apare deci ca o realitate ce-şi va dezvolta secţii de istorie, artă, etnografie şi ştiinţele naturii, în anul 1957. Astfel, la 1 aprilie 1957 a luat fiinţă la Bacău Muzeul Judeţean de Istorie.

Cu toate că nu a existat o evidentă tradiţie (pe această linie), fără să fi avut un fond muzeistic provenit din donaţii sau alte mijloace, desfăşurînd chiar de la înfiinţarea sa o intensă activitate de cercetare ştiinţifică, al cărei rezultat a fost formarea unor colecţii, a reuşit prin strădania specialiştilor Iulian Antonescu şi Viorel Căpitanu să deschidă după doi ani prima expoziţie de arheologie.

În anul 1959 se adaugă secţiei de istorie şi secţiile de artă şi ştiinţele naturii, avînd ca şefi de secţii pe Eugenia Antonescu şi Constantin Şova. Iar în 1967 şi respectiv 1970 s-au organizat Muzeul memorial „George Bacovia“ şi Casa memorială „Nicu Enea“, iar la Teţcani Casa memorială „George Enescu“. Un alt aşezămînt muzeal se află la Oneşti.

Lipsa unor spaţii corespunzătoare, pe măsura acumulării unui bogat material muzeistic, a determinat risipirea acestor sedii ale secţiilor muzeale în diverse puncte ale oraşului, dîndu-se în folosinţă în 1974 doar un nou local pentru Muzeul de Artă.

Începînd cu 1971, la Bacău a luat fiinţă şi o secţie de etnografie, care împreună cu colecţia „Vasile Heisu“ de la Răcăciuni reprezintă un fond muzeistic valoros, fără a avea şi un spaţiu de prezentare corespunzător.

După decembrie 1989, din complexul format în 1984 s-au desprins ca muzee independente trei instituţii: Muzeul Judeţean de Istorie, Muzeul Judeţean de Ştiinţele Naturii şi Muzeul Judeţean de Artă şi Etnografie.

În prezent, Muzeul Judeţean de Arheologie şi Istorie din Bacău - care a primit numele „Iulian Antonescu“, în memoria acestui mare muzeolog - dispune de un valoros patrimoniu format din 34 020 piese de arheologie, 13 131 obiecte de istorie modernă şi contemporană, 2 069 documente de arhivă şi o bibliotecă cu 15 000 de volume.

---

24 Vezi Arh.Muzeelor, dosar VI.

25 Cf. C.Iliescu, *Muzeul Viticulturii şi Pomiculturii din Goleşti*, RM, III, 4, 1966, p.290-292 şi V.Novac, *op.cit.* loc.cit.

26 Despre acesta, vezi *Repertoriul muzeelor din Republica Socialistă România*, publicat de *RM*, 1964-1974, p.9.